LUND UNIVERSITY

Andel med tjänstepension - facklig organisationsgrad, arbetsgivarnas organisationsgrad, kollektivavtalens täckningsgrad mm

Kjellberg, Anders

2017

Link to publication

Citation for published version (APA):
Kjellberg, A. (2017, feb. 6). Andel med tjänstepension - facklig organisationsgrad, arbetsgivarnas organisationsgrad, kollektivavtalens täckningsgrad mm. Department of Sociology, Lund University.

Total number of authors:
1

General rights
Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.
• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: https://creativecommons.org/licenses/

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Seminarium hos Pensionsmyndigheten
Stockholm 6 februari 2017

Andel med tjänstepension – facklig organisationsgrad, arbetsgivarnas organisationsgrad, kollektivavtalens täckningsgrad mm

Anders Kjellberg
Sociologiska institutionen, Lunds universitet

LUND UNIVERSITY
Faculty of Social Sciences

Tabell 1. Facklig organisationsgrad för löntagare i olika länder 1980–2015

Danmark (2) exklusive ”alternativa” fackföreningar (tecknar i regel inte kollektivavtal)

	1980	1990	1993	2000	2006	2007	2008	2010	2012	2013	2014	2015
Sverige	78	81	85	81	77	73	71	71	70	70	70	69
Finland	69 /	76	84	76	71	71	70	70	/ 69	69		
Danmark (1)	75	76	77	75	69	70	68	69	69	/ 70	69	67
Danmark (2)	75	74	75	72	65	65	63	62	60	/ 61	60	58
Belgien	51	51	52	56	55	55	54	54	55	55		
Norge	57	57	57	53	53	52	51	52	52	52	52	52
Italien	50	40	39	35	34	34	34	36	37	37		
Storbritannien	52	40	38	30	28	28	27	27	26	26	25	25
Tyskland	35	31	32	25	21	20	19	19	18	18		
Japan	31	25	24	21	18	18	18	19	18	18	18	17
Spanien	19	13	18	17	14	15	17	17	17	17		
Polen	66 1981	35	30	17	16	16	16	15	13			
USA	23	16	16	13	12	12	12	12	11	11	11	11
Frankrike	18	10	9	8	8	8	8	8	8	8		

Tabell 2. Facklig organisationsgrad för arbetare och tjänstemän i olika branscher

Sverige	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
A. ARBETARE										
Industri mm	84	81	81	81	79	78	78	77	76	76
Byggverksamhet	81	77	73	73	71	69	69	68	67	65
Handel	64	61	57	56	57	56	56	56	53	52
Övrig privat service	67	62	58	57	57	55	55	54	54	51
därav: - hotel & restaurang	52	47	40	36	36	33	32	30	29	**28**
- transport	71	67	63	62	63	60	62	63	64	60
Summa privat service	66	62	58	56	57	55	55	54	53	51
Summa privat sektor	74	70	67	66	65	64	63	62	61	**59**
Offentlig sektor	87	85	83	82	83	80	80	79	77	77
Båda sektorerna	77	74	71	70	69	67	67	66	64	63
B. TJÄNSTEMÄN										
Industri mm	80	76	75	76	77	78	79	80	79	80
Handel	62	59	56	58	61	59	60	61	63	64
Övrig privat service	66	63	61	63	63	64	65	65	66	66
Summa privat service	65	62	60	62	63	63	64	65	65	66
Summa privat sektor	69	65	63	65	65	65	67	67	68	68
Offentlig sektor	89	86	85	85	86	85	84	84	84	83
Båda sektorerna	77	73	72	72	73	73	73	73	74	74

Tabell 3. Andel löntagare (%) som täcks av arbetsgivarorganisationer respektive fackföreningar

	Arbetsgivarnas organisationsgrad							
Sektor	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2010	2014
Privat	**77**	**75**	**78**	**77**	**77**	**/ 80**	**80**	**82**
- enbart SAF/SN	65	62	64	64	64	67	67	69
Offentlig	100	100	100	100	100	100	100	100
Alla	86	83	86	85	84	/ 87	87	88
	Facklig organisationsgrad							
Sektor	1993	2000	2005	2006	2007	2008	2010	2014
Privat	**78**	**74**	**72**	**71**	**68**	**65**	**65**	**64**
Offentlig	94	92	89	88	86	84	85	82
Alla	85	81	78	77	73	71	71	70

Tabell 4. Andel löntagare (%) i Sverige som täcks av kollektivavtal

A.	Kollektivavtalens täckningsgrad 16-64 år										
Sektor	1995	2005	2007:1	2007:2	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Privat	90	89	86	/ 82	/ 84	85	84	84	85	84	85
Offentlig	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Alla	94	93	91	/ 88	/ 90	90	89	89	90	89	90
B.	Kollektivavtalens täckningsgrad 15-74 år										
Sektor	1995	2005	2007:1	2007:2	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Privat				81	/ 84	85	83	83	84	83	83
Offentlig				100	100	100	100	100	100	100	100
Alla				87	/ 89	90	89	88	89	88	89

Tabell 5. Andel löntagare (%) i Sverige inom privat sektor som täcks av reguljära kollektivavtal respektive hängavtal

16-64 år	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Reguljärt kollektivavtal	78	79	78	77	78	78	80
Hängavtal	6	6	6	6	6	6	5
Summa privat sektor	84	85	84	84	85	84	85
15-74 år	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Reguljärt kollektivavtal	77	78	77	77	77	77	79
Hängavtal	6	6	6	6	6	6	5
Summa privat sektor	84	85	83	83	84	83	83

Tabell 6. Antal löntagare med respektive utan kollektivavtal i privat sektor och i hela ekonomin vid slutet av 2010, 2012, 2013 och 2014

	2010		2012		2103		2014	
	16-64 år	15-74 år	16-64 år	15-74 år	16-64 år	15-74 år	16-64 år	15-74 år
Reguljärt kollektivavtal	2.061.200	2.076.600	2.144.500	2.160.600	2.161.100	2.177.200	2.218.800	2.240.900
Hängavtal	167.600	167.600	177.500	177.500	168.700	168.700	138.800	138.800
Summa med kollektivavtal (privat sektor)	2.228.700	2.244.200	2.322.000	2.338.100	2.329.800	2.345.900	2.357.600	2.379.700
Täckningsgrad	84,3%	83,4%	85,0%	83,8%	84,0%	82,9%	84,6%	83,4%
Antal anställda i privat sektor kvartal 4	2.644.700	2.692.500	2.732.000	2.789.100	2.772.400	2.828.900	2.785.600	2.854.200
- därav anställda utan kollektivavtal	*416.000*	*448.300*	*410.000*	*451.000*	*442.600*	*483.000*	*428.000*	***474.500***
Andel utan kollektivavtal (privat sektor)	15,7%	16,7%	15,0%	16,2%	16,0%	17,1%	15,4%	**16,6%**
Kollektivavtal privat + offentlig sektor	3.503.600	3.543.300	3.595.200	3.644.500	3.611.100	3.664.400	3.676.800	3.743.100
Antal anställda i alla sektorer	3.919.600	3.996.600	4.005.200	4.104.900	4.053.700	4.147.400	4.104.800	4.224.500
Andel med kollektivavtal	89,4%	88,7%	89,8%	88,8%	89,1%	88,4%	89,6%	88,6%

Tabell 7. Antal privatägda företag i olika storleksklasser november 2016, varav anslutna till Svenskt Näringsliv (avrundade tal)

	Antal företag hösten 2016			Antal årsanställda hösten 2015***
Antal anställda	Alla	Svenskt Näringsliv	SN:s andel	Svenskt Näringsliv
1-9	269.900* (86%)	29.400 (58%)	11%	119.300 (7%)
10-49	36.500 (12%)	16.300 (32%)	45%	342.600 (19%)
Summa 1-49	306.500 (98%)	45.600 (90%)	15%	461.900 (26%)
50-249		4.200 (8%)		418.000 (24%)
250-499		500 (1%)		171.300 (10%)
Summa 50-499	6.600 (2%)	4.700 (9%)	71%	589.300 (33%)
500-	519 (0%)	458 (1%)	88%	717.600 (41%)
Summa	313.600 (100%)	50.795** (100%)	16%	1.768.800 (100%)

* Varav 226.700 med 1-4 anställda, vilket utgör 72 procent av alla privatägda företag med anställda.
** Exklusive företag med 0 anställda men inklusive företag anslutna till branschföreningar.
*** Årsanställda (heltidsekvivalenter) 2015, vilket motsvarar ca 1.943.900 individer.
Anm. 1. Antal företag enligt företagsregistret avser privatägda företag november 2016. Antal företag i Svenskt Näringsliv per 2016-10-31.
Anm. 2. Företag med 1-9 anställda brukar betecknas som mikroföretag, de med 10-49 anställda som små företag, de med 50-249 anställda som medelstora företag samt de med minst 250 anställda som stora företag.
Källor: SCB Företagsregistret, Svenskt Näringsliv

Tabell 8. Andel småföretag (1-49 anställda) med kollektivavtal i olika storleksklasser 2010

Antal Anställda	Kollektiv-avtal	Häng-avtal	Både och*	Summa med avtal	Andel utan avtal	Antal med avtal	Antal utan avtal
1-4	22%	9%	2%	33%	67%	ca 50.000	ca 100.000
5-19	50%	15%	3%	68%	32%	ca 32.000	ca 15.000
20-49	68%	13%	6%	87%	13%	ca 3.000	ca 500
Summa 1-49	30%	11%	2%	**42%**	**58%**	ca 83.000	ca 115.000
Källa: Företagarna och Sifo							

Tabell 9. Andelen småföretag med respektive utan kollektivavtal 2005-2010

Företag med 1-49 anställda	2005	2007	2010	Förändring 2005-2010
Kollektivavtal (inklusive hängavtal)	44%	41%	**42%**	- 2 procentenheter
Inget kollektivavtal	51%	57%	58%	+ 7 procentenheter
”Vet ej”-svar	5%	2%	0%	- 5 procentenheter
Källa: Företagarna och Sifo				

Tabell 10. Andel småföretag (1-49 anställda) med respektive utan kollektivavtal i olika branscher 2010

	Reguljärt kollektivavtal	Häng-avtal	Både och	Summa med kollektivavtal	Kollektivavtal saknas
Industri mm	46%	17%	4%	67%	33%
Byggbranschen	36%	18%	4%	58%	42%
Handel	39%	8%	1%	48%	52%
Transport	44,5%	16,5%	2,5%	63,5%	36,5%
Hotell & restaurang	41%	19%	1%	61%	39%
Utbildning & vård	34%	6%	1%	40,5%	59,5%
Övriga tjänster	14%	6%	2%	22%	78%
Tjänster totalt**	28%	8%	2%	38%	62%
Totalt	30%	11%	2%	**42%**	58%
Antal företag i undersökningen	1.331	467	91	1.889	2.389
Källa: Företagarna och Sifo					

Tabell 11. Andel småföretag (1-49 anställda) med respektive utan kollektivavtal i olika branscher i Stockholms län 2010

	Reguljärt kollektivavtal	Hängavtal	Både och*	Summa med Kollektivavtal	Kollektivavtal saknas
Industri mm	36%	9%	0%	45%	55%
Byggbranschen	21%	13%	1%	35%	65%
Handel, hotell & restaurang och transport	32%	4%	0%	36%	64%
Övriga tjänster inklusive vård & utbildning	10%	1%	2%	12,5%	87,5%
Totalt	19%	4%	1%	**24%**	**76%**
Antal företag i undersökningen	229	43	14	ca 286	1.186
Källa: Företagarna och Sifo					

Tabell 12. Andelen småföretag (1-49 anställda) i olika branscher anslutna till en arbetsgivarorganisation 2010

	Riket	Stockholms län
Industri mm	50%	36%
Byggbranschen	40%	23%
Handel	40%	Handel, transport, hotell & Restaurang 32%
Transport	47%	Se ovan
Hotell & restaurang	42%	Se ovan
Utbildning & vård	35%	Se nedan
Övriga tjänster*	16%	Övriga tjänster inkl. vård och utbildning 12%
Tjänster totalt**	29%	19%
Totalt	**32%**	**21%**
Källa: Företagarna och Sifo		

Tabell 13. Andel av sysselsatta med tjänstepensionsavsättningar år 2010

Typ av arbetsgivare	Antal sysselsatta	Andel sysselsatta	Andel med tjänstepension	Viktad andel
Offentlig sektor	1.258.300	28,6%	100,0%	28,6%
Privat sektor (inkl. offentligt ägda företag)	2.879.100	65,4%	92,8%	60,7%
Enskilda näringsidkare	265.400	6,0%	29,8%	1,8%
Hela arbets-marknaden	4.402.800	100,0%		91,1%

Källa: *Tjänstepensionsavsättningar – hur vanliga är de?* (AMF tillsammans med Kreicbergs Utredning och Opinion, utifrån SCB och RAMS) http://media.amf.se/wp-content/uploads/2014/12/Tjänstepensionsavsättningar-hur-vanliga-är-de1.pdf

Tabell 14. Andel anställda med tjänstepensionsavsättningar i företag av olika storlek hämtat från *Tjänstepensionsavsättningar – hur vanliga är de?* (AMF)

Figur. Andel anställda med tjänstepensionsavsättningar med avseende på företagens storleksklass.

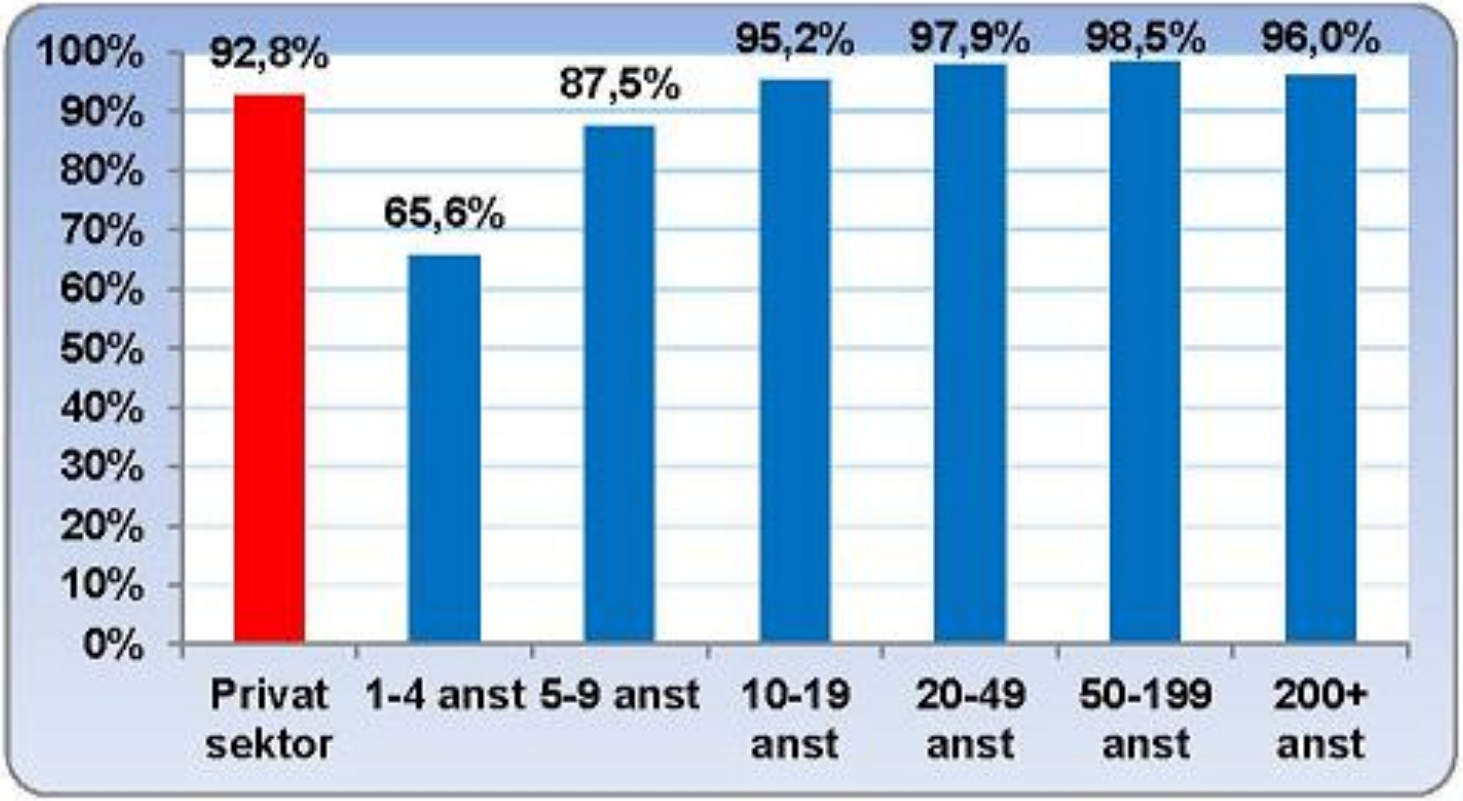

Källa: SCB, FRIDA

Tabell 15. Andel anställda med tjänstepensionsavsättningar med avseende på bransch och företagens storlek hämtat från *Tjänstepensionsavsättningar – hur vanliga är de?* (AMF)

Figur. Andel anställda med tjänstepensionsavsättningar med avseende på bransch och storleksklass.

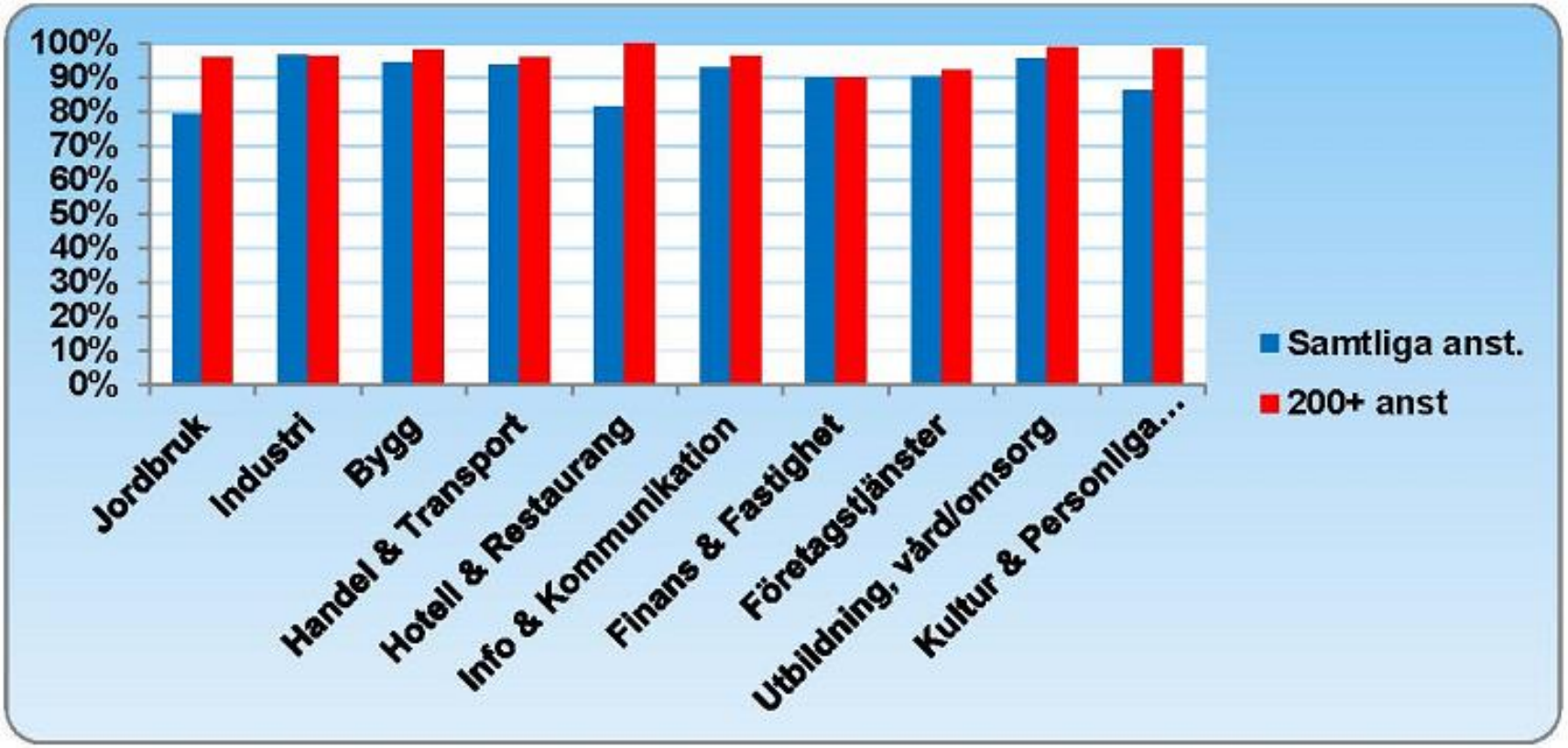

Källa: SCB, FRIDA.

Tabell 16. Genomsnittlig andel företag med upp till 20 anställda som inte gör tjänstepensions-avsättningar för sig själva eller för sina anställda med avseende företagstyp och region (Källa: *Vart tredje småföretag saknar tjänstepension*. Statistik från Länsförsäkringar). Företag med personalkostnader under 100 000 kr har exkluderats i AB/HB och med mindre än 100 000 kr i överskott av aktiv näringsverksamhet i enskild näringsidkare

Företag med upp till 20 anställda som **inte** gör några pensionsavsättningar:

- handelsbolag: 61 procent inte
- enskilda firmor: 43 procent
- aktiebolag: 28 procent.

De regionala skillnaderna är betydande. Betydligt färre företagare i storstadsområdena sätter **inte** av till tjänstepensionen än i t ex Norrbotten:

- Stockholms län: **44 Procent**
- Skåne län: 37 procent
- Fd Göteborgs och Bohus län: 35 procent
- Riksgenomsnittet: 34 procent
- Uppsala län: 33 procent
- Södermanlands län: 30 procent
- Hallands län: 30 procent
- Västmanlands län 29 procent
- Östergötlands län: 27 procent
- Örebro län: 26 procent
- Jönköpings län: 23 procent
- Västerbottens län: 22 procent
- Norrbottens län: **21 procent**

Tabell 17. Andel aktiebolag med upp till 20 anställda som saknar tjänstepensionsavsättningar för sig själva eller för sina anställda med avseende på bransch, hämtat från *Stora skillnader i tjänstepension mellan olika branscher* (Länsförsäkringar)

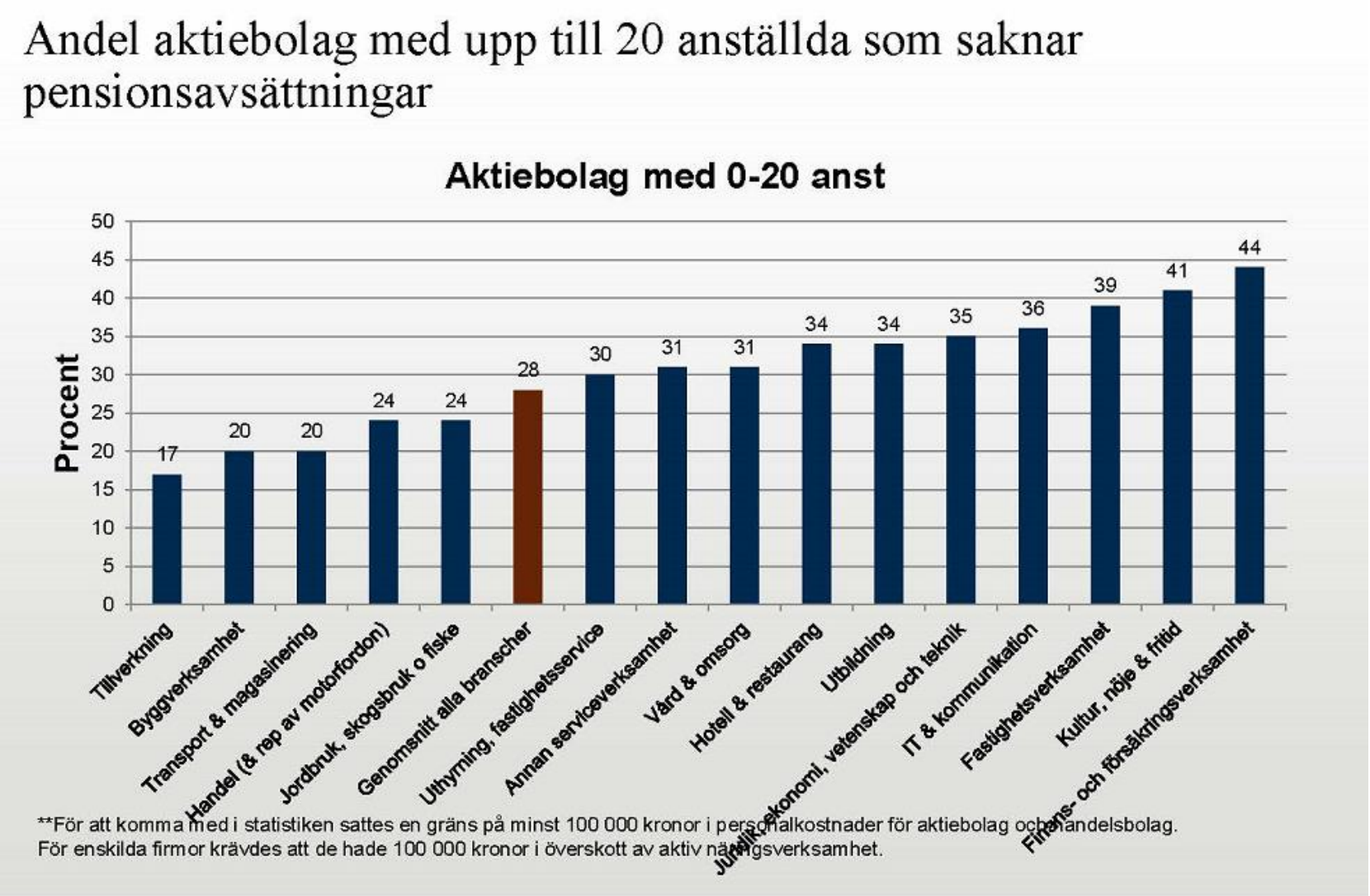

Källa: Länsförsäkringar genom SCB Företagsregister 2013 efter bearbetning av konsultföretaget Arkwright

Länsförsäkringar

Tabell 18. Andel aktiebolag med 1-5 anställda som saknar tjänstepensionsavsättningar för sig själva eller för sina anställda med avseende på bransch, hämtat från *Stora skillnader i tjänstepension mellan olika branscher* (Länsförsäkringar)

Andel aktiebolag med upp till 1-5 anställda som saknar pensionsavsättningar

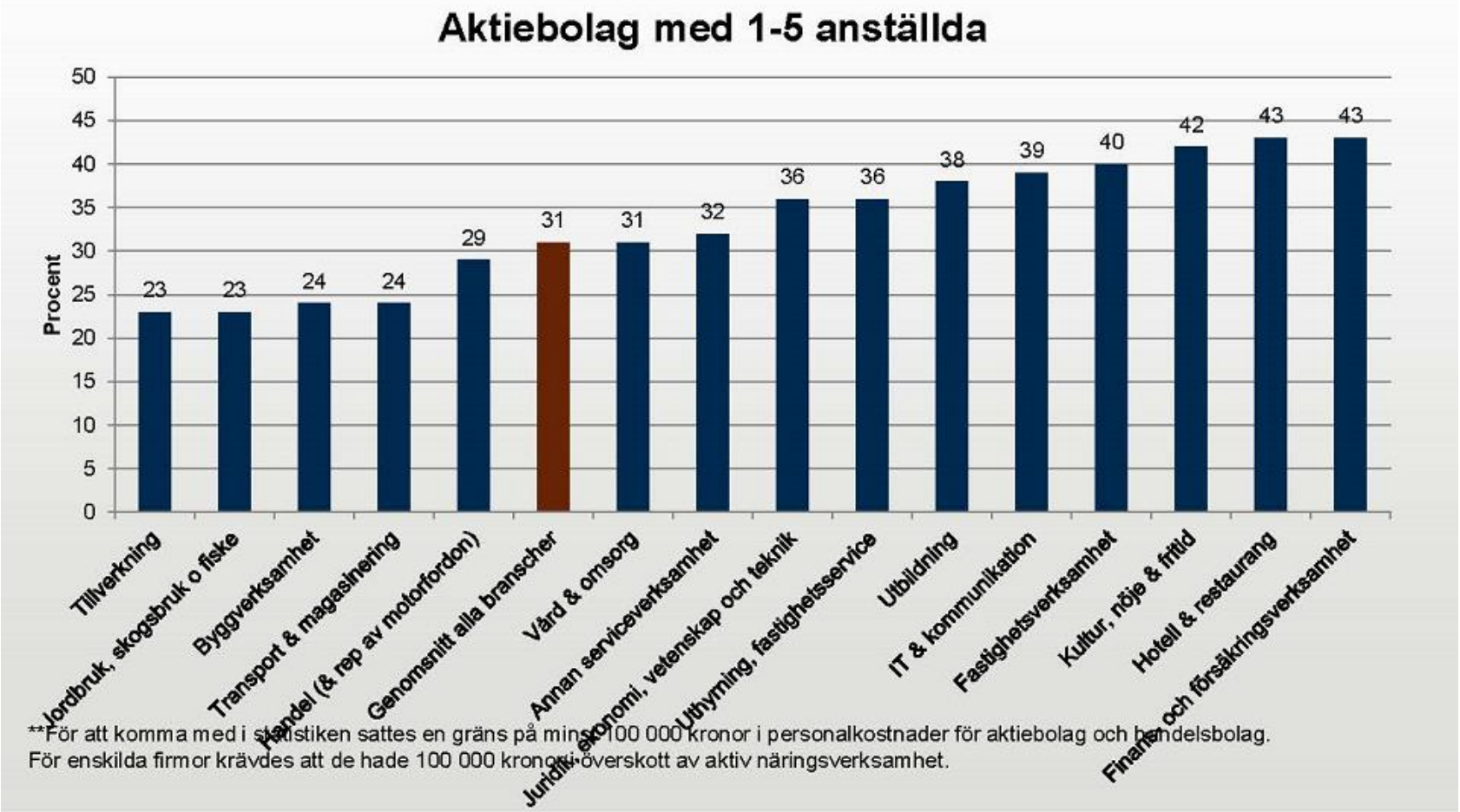

Källa: Länsförsäkringar genom SCB Företagsregister 2013 efter bearbetning av konsultföretaget Arkwright

Länsförsäkringar

Tabell 19. Andel aktiebolag med 6-20 anställda som saknar tjänstepensionsavsättningar för sig själva eller för sina anställda med avseende på bransch, hämtat från *Stora skillnader i tjänstepension mellan olika branscher* (Länsförsäkringar)

Andel aktiebolag med upp till 6-20 anställda som saknar pensionsavsättningar

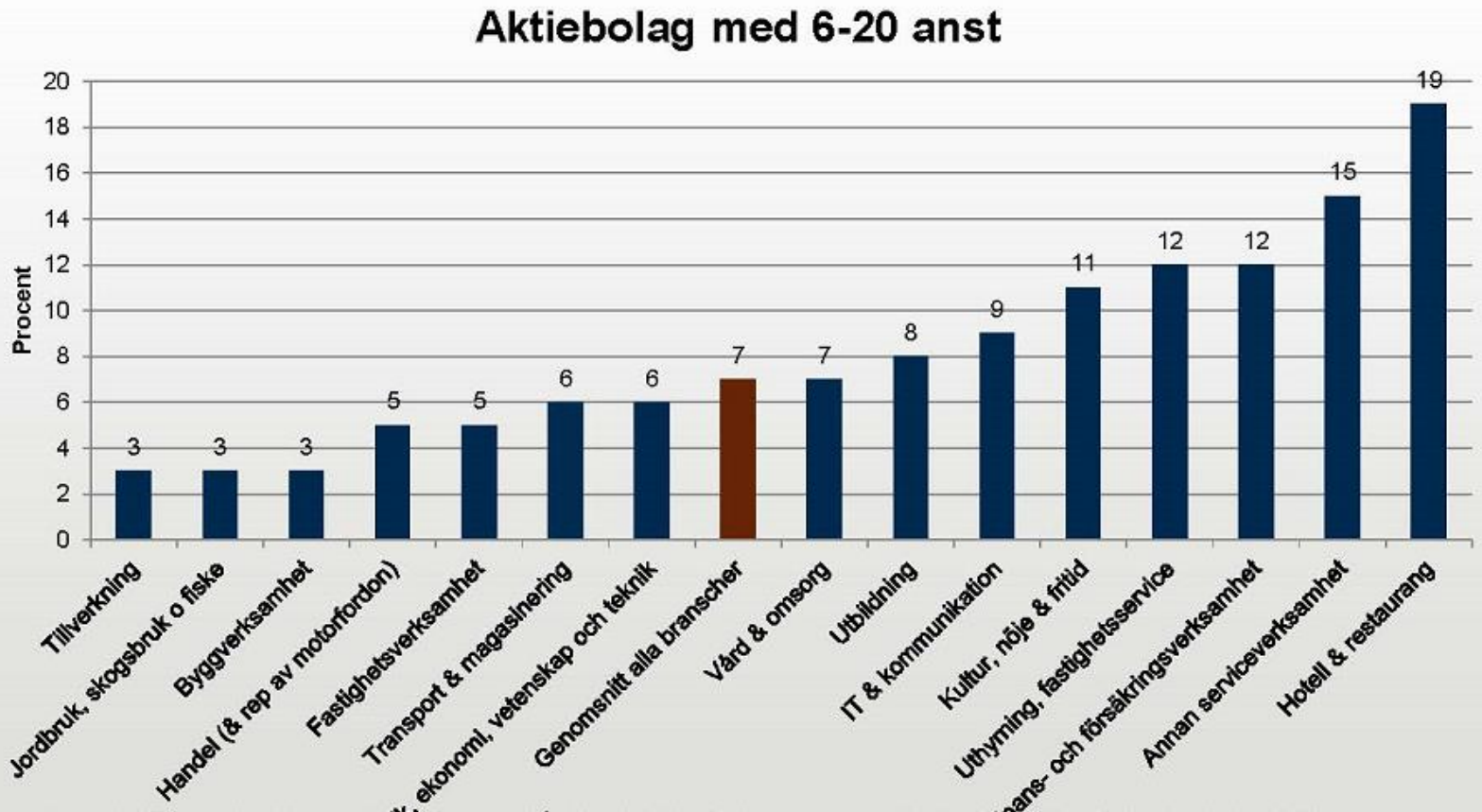

**För att komma med i statistiken sattes en gräns på minst 100 000 kronor i personalkostnader för aktiebolag och handelsbolag. För enskilda firmor krävdes att de hade 100 000 kronor i överskott av aktiv näringsverksamhet.

Källa: Länsförsäkringar genom SCB Företagsregister 2013 efter bearbetning av konsultföretaget Arkwright

Länsförsäkringar

Tabell 20. Andel företag utan kollektivavtal som gör tjänstepensionsavsättningar för sina anställda. Källa: Pressmeddelande Swedbank och Sparbankerna 18 oktober 2016 utifrån undersökning som Swedbank gjorde tillsammans med Kantar Sifo våren 2016 där 1 000 företagare deltog:

42 procent av företagen gjorde ingen tjänstepensionsavsättning för sina anställda.

https://www.swedbank.se/idc/groups/public/@i/@sc/@all/@kp/documents/presentation/cid_2132699.pdf

Swedbank och Sparbankerna

Företagare med anställda, utan kollektivavtal

Vad av följande betalar du till dina anställda?

Tjänstepension	58 %
Försäkringar vid inkomstbortfall	19 %
Sjukvårdsförsäkring	37 %
Olycksfallsförsäkring	52 %
Inget av ovanstående	26 %

Några anteckningar om var det är vanligast att arbetsgivaren inte har kollektivavtal (1)

- Privat sektor: privata tjänstenäringar och små företag

Arbetaryrken:

- Restaurangbranschen: Omkring hälften av restaurangerna och kaféerna i Uppsala saknar kollektivavtal (Upsala Nya Tidning 31/5 2016)

- Städbranschen: I städbranschen upplever över 80 procent av medlemsföretagen i Almega Serviceföretagen konkurrensen från ”oseriösa företag” som ett problem (Almega Serviceföretagen 2015:21ff). Flera angav att ”vissa aktörer satt i system att utnyttja statliga lönesubventioner för att vinna kontrakt” vid upphandlingar. Att pris snarare än kvalitet brukar vara avgörande vid upphandlingar har lockat många oseriösa företag till städbranschen.

- Taxi/färdtjänst: Avregleringen av taxibranschen 1990 har följts av överetablering och hård konkurrens. När kommuner upphandlar färdtjänst har taxiföretagen med lägst löner oftast störst chans att få uppdraget.

- Åkerier: Låga löner, obetalda avgifter mm har snedvridit konkurrensen till nackdel för svenska åkerier. Både Transport och Sveriges Åkeriföretag har efterlyst en effektivare kontroll. En del svenska åkerier hyr in chaufförer från utländska bemanningsföretag som dumpar löner och inte betalar skatter, arbetsgivaravgifter mm (SvD 22/12 2016, 3/1 2017)

Några anteckningar om var det är vanligast att arbetsgivaren inte har kollektivavtal (2)

- Personliga assistenter: oenhetlig bransch men de flesta personliga assistenter omfattas idag av kollektivavtal (Leva.se 18/12 2014)

- Hemtjänst: hälften av hemtjänstföretagen i Stockholm saknar kollektivavtal (Nova omsorg 25/11 2013). Inom Kommunals avdelning Västra Svealand hade 2012 saknade mindre än hälften av de närmare 30 hemtjänstföretagen kollektivavtal. I mars 2013 hade andelen med kollektivavtal minskat till knappt en fjärdedel (7 av 29 utförare). Annette Thörnquist (2013) *Mångfaldens marknad och arbetets villkor. Om följder av kundval (LOV) i hemtjänsten*. Lund: Arbetsliv i omvandling.

- E-handel: vart tionde e-handelsföretag saknar kollektivavtal (Dagens Apotek 13/9 2016)

- Handel 10 000-tals anställda i Svensk Handels medlemsföretag saknar kollektivavtal.

- Byggbranschen: vanligare än tidigare att underentreprenörer saknar kollektivavtal (ofta med utländsk arbetskraft)

Några anteckningar om var det är vanligast att arbetsgivaren inte har kollektivavtal (3)

Tjänstemannayrken:

- Medie- och IT-företag: ca 800 företag i medie- och IT-branschen där Unionen har minst fem medlemmar saknar kollektivavtal; dyra pensionslösningar (Arbetet 21/10 2016). Nästan inga av de högst rankade tillväxtbolagen i IT-branschen har kollektivavtal (avser 2014; Arbetet 27/1 2015). Av de 50 största produktionsbolagen och contentbyråerna inom TV har endast 14 kollektivavtal med Journalistförbundet (Journalisten 26/5 – 15/6 2016). Facebook saknar kollektivavtal (Arbetsvärlden 14/10 2016)

- Egenanställningsföretag inom bl a media-, IT- och konsultbranscherna (t ex Frilans finans, Firmify): saknar kollektivavtal (ETCN 28/1 2017)

- Reklam- och PR-företag: Bl a Lowe Brindfors och Westander Publicitet har inte kollektivavtal eftersom tjänstepensionen ITP anses för dyr; de flesta byråerna har inga pensionsavtal alls (Kollega nr 1 2008).

- Advokatbyråer och revisionsfirmor (Gunnar Wetterberg i Karriär nr 4 2016)

- Konsultföretag

- Halvstatliga Visit Sweden utan kollektivavtal (Lag & Avtal 19/8 2016)

Några anteckningar om var det är vanligast att arbetsgivaren inte har kollektivavtal (4)

Regionala skillnader:

- Vanligare med kollektivavtal utanför storstadsområdena än i speciellt Stockholm.

Kategorier i arbetaryrken som oftare än andra är på arbetsplatser utan kollektivavtal:

- Unga och utrikes födda (städ, restaurang mm). I de privata tjänstenäringarna exklusive handel svarade de utrikes födda 2016 för nästan var tredje arbetare (inom hotell- och restaurangbranschen drygt 40 procent). Det var nästan en fördubbling sedan 2006 (Anders Kjellberg kommande skrift).

Andra grupper att beakta

- Personer folkbokförda i Sverige som arbetar utomlands
- Så kallade falska egenföretagare (arbetar under anställningsliknande förhållanden men utan kollektivavtal)

Anders Kjellberg skrifter (i urval)

- *Kollektivavtalens täckningsgrad samt organisationsgraden hos arbetsgivarförbund och fackförbund* . Studies in Social Policy, Industrial Relations, Working Life and Mobility. Research Reports 2013:1 (uppdaterad 2016), Department of Sociology, Lund University. http://lup.lub.lu.se/record/1545448/file/1545800.pdf Ny upplaga 20 februari 2017.

- "The Decline in Swedish Union Density since 2007" *Nordic Journal of Working Life Studies* Vol. 1. Nr 1 (August 2011), sid. 67-93: http://lup.lub.lu.se/record/1964092/file/2064087.pdf

- "A New World of Work Challenging Swedish Unions" (tillsammans med Anders Bruhn och Åke Sandberg) i Åke Sandberg (ed.) (2013) *Nordic Lights. Work, Management and Welfare in Scandinavia*, Stockholm: SNS (sid. 126-186). http://portal.research.lu.se/portal/files/19441202/Nordic_lights_kapitel_4_Bruhn_Kjellberg_Sandberg_Correct.pdf

- Anders Kjellberg skriftförteckning: https://lup.lub.lu.se/search/publication/4390542

Kontaktinformation

Anders Kjellberg, professor
Sociologiska institutionen
Box 114
SE-221 00 Lund
Sverige
Tel: +46 +46 222 88 47
E-post: anders.kjellberg@soc.lu.se
Hemsida: http://www.soc.lu.se/anders-kjellberg

LUND UNIVERSITY
Faculty of Social Sciences